

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

Center for
Humanities
Education

המרכז
ללימודי
רוח

כיתות שאר רוח

מתווה לדוגמא לתוכנית שאר רוח

המתווה הוגש על ידי המורה יוסי שלס, תיכון השיטה רחובות, כמתווה פעילות לכיתות ח-ט' (שנה ראשונה בשאר רוח)

הוכן לפרסום ע"י זיו ליסון, רכז תוכנית שאר רוח

תיאור כללי:

הקורס יעסוק ביחסים ביקורתיים עם האל, בתרבות היהודית ומחוצה לה. נחקור את הכפירה והחילון, מאפיקורוס ועד דוקינס, משפינוזה ועד הרצל. נפגוש פילוסופים והוגים חשובים: החל מהיוונים (אפלטון ואריסטו, אפיקורוס) דרך דקארט ושפינוזה, ניטשה וקאמי. הוגות הפמיניזם הגדולות- וולף, דה-בובואר וגיליגן. נכיר ונתייחס ליצירות אומנות של מיכאלנג'לו, היידן ויצירות מהעולם העתיק. נעסוק בהגות המדעית של קארל פופר וריצ'רד דוקינס. בכותבי הציונות מראשיתה- הרצל, ברדיצ'בסקי, ברנר, ביאליק, כצנלסון. וכמובן נתעמק ב מקורות יהודיים מתוך התנ"ך, משנה, התלמוד, הגדה של פסח, ספר מקבים, ספרים חיצוניים נוספים, ועוד מקורות רבים.

המטרה היא לתת מבט רחב על התפתחות החילוניות כתהליך עמוק ועתיק (כלומר שאינו "שילת הדת" בלבד, או "עגלה ריקה", אלא זרם יסוד בהתפתחות התרבות העולמית והיהודית. הלמידה תתקיים בדרך לימוד בית מדרשית, על ידי חברות ודפי מקורות מגוונים על בסיס אתר "ספריא". הטקסטים ישלבו מקורות פילוסופיים קאנוניים מאוצרות התרבות האנושית והיהודית, שירה, ציור ופיסול, מוסיקה וקולנוע הבוחנים את הסוגיות הנידונות מזוויות מגוונות. בכל דיון יישמר בקפדנות עיקרון היסוד הבא: כל הטקסטים, אלו שמביא המורה יחד עם אלו המביאים התלמידים, יהיו תשתית אך ורק להתמודדות עם השאלות הפוריות המעוררות דיון חי, אמיתי ובוטע בתוך קבוצת הלומדים. אין חיוב של תלמידים לקחת חלק בקורס, ומבחר הטקסטים יאפשר גמישות ודיוק על מנת לשמור על הדיון רלוונטי.

כיתות שאר רוח

המרכז
ללימודי
רוח
Center for
Humanities
Education

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

מסודר היסטור

יחידה מס' [כולל תכנון [שעות]	נושא השיעור:	הטקסט הנלמד ומוקדי הלימוד:	תוצר כתוב/אירוע הערכה	פירוט : [פרטו ככל הניתן לגבי: מוקדי הלימוד, מיומנויות וכישורי חשיבה, דרכי הוראה, אירועי הערכה].
שליש ראשון (ספטמבר- דצמבר):				
1.	השאלות הגדולות- חיים טובים בתוך אימת חוסר הוודאות.	"המכתב אל מנויקיאוס"- אפיקורוס, משנה חגיגה ב' א'. מדריך הטרמפיסט לגלקסיה.	כתיבת סקר ועריכתו לתלמידי בית הספר שיעסוק בשאלות של אושר ושל משמעות. פענוח וחלוקת התשובות לקטגוריות. שאילת שאלות פילוסופיות בעקבות התשובות שהתקבלו.	מטרת המפגש הראשון לעורר עניין בשאלות הגדולות של החיים "מה למעלה, מה למטה, מה לפני, ומה לאחור" (משנה חגיגה ב' א', בהיפוך כמובן). וביתר פירוט: שאלת ההתחלה (ארכה), מהו שישנו? (אונטולוגיה) כיצד אנו מכירים את מה שישנו? (אפיסטמולוגיה), האם יש מטרה לכל זה (טלאולוגיה), ומה עלי לעשות בקשר לזה? (אתיקה). שעה 1- מהי שאלה פילוסופית גדולה? איסוף הצעות שלהם, כינוס ומיון הרעיונות שלהם לתוך קטגוריות.

כיתות שאר רוח

המרכז
ללימודי
רוח
Center for
Humanities
Education

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

משרד החינוך

<p>שעה 2-3 נבחן, בעזרת הספר "הגן של אפיקורוס" ליעקב מלכין. כיצד מציע אפיקורוס להתמודד חלק מן השאלות הללו. התשובה המשעשעת על פי מדריך הטרמפיסט למשמעות החיים (42) תעלה את הדיון על חיים בתוך יקום שרירותי.</p>				
<p>בחדר אומנות. דמיון מודרך- שוו בנפשכם את עצמכם עומדים חשופים, ללא טכנולוגיה מודרנית, מול איתני הטבע המאיימים, הבלתי צפויים. נשמע קטעים מתוך היצירה "בריאת העולם" היידן. נביט בדימויי בריאה מתוך יצירה של עמי העולם העתיק (מתוך הספר: "המיתולוגיה של עמי העולם העתיק"), איורים של מיכלאנג'לו, ועוד. נשאל: "לאילו איורים מתאימה היצירה של היידן לדעתכם?" הציגו בציור את הניסיון שלכם להסביר את חוויית העמידה מול הבריאה.</p>	<p>ציור אישי להסביר את גישת התלמיד לנושא מורכב רגשית ואינטלקטואלית. הצגה מול הכיתה</p>	<p>מבחר יצירות אומנות על האדם מול הבריאה, מן היהדות ומעמי העולם העתיק. היצירה "הבריאה" מאת היידן. ציורים של מיכלאנג'לו.</p>	<p>חוויית העמידה מול הבריאה באומנות ובמיתולוגיה. בית מדרש ויצירה בשיתוף המורה לאומנות</p>	<p>2.</p>
<p>הצגת מספר מיתוסים של בריאה מן העולם העתיק (יודבקו כ"תערוכה" סביב הקירות) כל קבוצה תבחר מיתוס אחד ותציג אותו לקבוצה בדרמטיות. דיון: מה משותף להם? במה הם "אמתיים"? סבב של קריאה צמודה ופירוש ב"משה" לאחד העם.</p>	<p>עמידה מול קהל, הצגת טיעון מופשט. דיון איכותי לפי המדדים שנלמדו בהשתלמות.</p>	<p>קטעים מתוך "המיתולוגיה של עמי העולם".</p>	<p>מיתוס מול תיאוריה מדעית.</p>	<p>3.</p>

כיתות שאר רוח

המרכז
ללימודי
רוח
Center for
Humanities
Education

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

מסודר היינד

<p>קריאה ב"יהדות ללא אל"- האם ניתן לקרוא את התנ"ך כספרות? מיומנויות: קריאה צמודת טקסט ופרשנות, הכלה של אי – ודאות בהבנה, סובלנות לטעויות.</p>	<p>דיבייט בין שתי קבוצות- ניהול דיון ושכנוע הדדי בשיטת הדיבייט על שתי הקריאות האפשריות בתנ"ך- כטקסט ספרותי, או כמיתוס לאומי\דתי.</p>	<p>קטעים מתוך אריך פרום: "השפה שנשכחה". אחד העם- "משה" (הפתיחה). יעקב מלכין: "יהדות ללא אל"</p>		
<p>קריאה בכתבים של האסכולה הסטואית מעלה ביתר שאת תפיסה שממשיכה את אפיקורוס (ומתנגדת לו בנושאים אחרים) על כך שאין זה באמת משנה מהי תפיסתנו את האלים, משום שהם אינם מתערבים בפועל בעולם הנע לפי מערך הרמוני כללי. הבנת טקסט במשלב לשוני גבוה. קריאה צמודה, תגובה קונקרטיית או רגשית לטקסט. הגהה ועיבוד. התמודדות עם מורכבות, עמדה אישית מול מסורת.</p>	<p>כתיבת תגובה לנלמד הכוללת ציטוט ותובנה מנומקת.</p>	<p>מכתביהם של סנקה, אפיקטטוס ומרקוס אורליוס.</p>	<p>שלווה סטואית</p>	<p>1.</p>

כיתות שאר רוח

המרכז
ללימודי
רוח
Center for
Humanities
Education

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

מסודר היסוד

<p>הכרות עם קלסיקה.</p>				
<p>תרבותם העשירה של היהודים ההלניסטים בעולם, כפי שהיא מתבטאת בכתיבתם של יוסף בן מתתיהו, פילון האלכסנדרוני, ראשית הנצרות (כשראתה את עצמה ככת יהודית). מפעל תרגום השבעים. למה התכוון בר כוכבא באמרו: "לא תסעוד ולא תכסוף". מי היה "אחר"- ומדוע היה כזה? האם זה בגלל שהציץ בפרדס? התמודדות עם מקורות חז"לים, עם דעה קדומה כלפי טקסטים יהודיים, קריאה ייחודית.</p>	<p>סינתזה של טקסטים וכתובת עמדה מבוססת.</p>	<p>איזכורים של "אחר"- אלישע בן אבויה. קטעים מתוך הספרות החיצונית. ציטוטים מספרות חיצונית</p>	<p>יציאה מן התפיסות הדתיות בתקופה ההלניסטית רומית</p>	<p>2.</p>
<p>מרצה מן החוץ- אסף אלבר. התמודדות עם הרצאה, עם צורת הוראה שונה. צמיחתה של התפיסה הבודהיסטית כגישה אנטי דוגמטית ונטולת מיתולוגיה קוסמית במובן הרגיל של המילה. במפגש נתרגל מיינדפולנס, ונכיר כתבי בסיס של בודהיזם וזן. כתיבה</p>	<p>הכרות עם טקסטים שונים</p>	<p>ציטוטים מתוך "בודהיזם ללא אמונות" לסטיבן בצ'לור</p>	<p>ובינתיים, במזרח.</p>	<p>3.</p>

כיתות שאר רוח

המרכז
ללימודי
רוח
Center for
Humanities
Education

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

משרד החינוך

<p>בשלב ראשון הם יבחרו דמות עליה למדנו (או דמות אחרת באישור מיוחד). הם יאספו עליה חומרים וילמדו כמה טקסטים שלה, ויכינו באתר ספריא דף מקורות ללימוד הדמות ועמדותיה בתחומים שונים.</p>	<p>עבודה על PBL בשלשות.</p>	<p>איסוף טקסטים על פי מחקר עצמאי של התלמידים</p>	<p>עבודה על PBL בשלשות.</p>	<p>4.</p>
<p>לימוד בתחנות מתחלפות על פי דפי הלימוד שהכינו התלמידים. בסיום הלמידה כל קבוצה תקבל את אחת הדמויות עליהם כתבה קבוצה אחרת, ותבקש להכין 5 שאלות ידע ו7 שאלות עומק לדמות הזאת. את רשימת השאלות יציגו למורה לאישור, ואז ישלחו אל הקבוצה האחראית על הדמות הזאת.</p>	<p>עבודה על PBL בשלשות.</p>	<p>איסוף טקסטים על פי מחקר עצמאי של התלמידים</p>	<p>עבודה על PBL בשלשות.</p>	<p>5.</p>
<p>שליש שני (ינואר - מרץ)</p>				
<p>חזרה לאחור, לקראת חג החנוכה- מהיכן נולד רעיון נס פך השמן? מדוע התחלף יום ניקנור בתענית אסתר? מה היו הנסיבות שהובילו ל"יום העצמאות" בגרסתו הקודמת, וכיצד עוצב הזיכרון והחג לאורך כמעט אלפיים ומאתיים השנים שעברו מאז. לימוד "בית מדרש", חלק ראשון בחברותא ואסיף בסוף. מיומנויות: התמודדות עם טקסטים מורכבים וטעונים, שיח מכבד, למידה בחברותא.</p>		<p>ציטוטים מתוך חז"ל ומתוך ספר מכבים המציגים שתי הבנות שונות של ניצחון</p>	<p>מאי חנוכה?</p>	<p>1.</p>

כיתות שאר רוח

המרכז
ללימודי
רוח
Center for
Humanities
Education

הספרייה הלאומית
المكتبة الوطنية الإسرائيلية
The National Library of Israel

מסודר היסוד

		בית חשמונאי		
שליש שני (ינואר-מרץ)- יציאה לחופשי, מבשרי החילוניות החדשה מתוך הנאורות.		מבשרי החילוניות החדשה מתוך הנאורות.		2.
נלמד טקסטים של ראשוני הנאורות. נקרא מתוך 95 התזות של לותר על המרידה בסמכות הכנסיה. שימוש במתודת "טקסט מתפרץ" של בארד. אפשרות נוספת: נמחז את משפטו של גלילאו גליליי האומלל.	מעמד קריאת "טקסט מתפרץ" מתועד וכתבי התלמידים שמורים ובאים לידי ביטוי.	"הנאום על כבוד האדם"- פיקו דלה מירנדולה", קופרניקוס, ג'ורדנו ברונו, גלילאו גליליי,	ראשית הנאורות- המאבק בממסד הדתי הכל יכול.	

חתימת מורה אחראי/ת על התוכנית: יוסי שלם

חתימת מנהל/ת בית הספר: